

Sollerö- dräkten

Under de senare åren har märkts ett ökat intresse för bygdedräkter. Man diskuterar ibland frågor som följande:

- 1 Vad kallas vår dräkt?
- 2 Vem kan bära Sollerö-dräkten?
- 3 Hur skall dräkten se ut?
- 4 Vilka delar av dräkten är nödvändiga?
- 5 Är det rätt att använda moderna material och tekniker vid dräktsömnad?

En studiecirkel under ledning av Lilly Sterner-Jonsson har sysslat med ämnet Sollerödräkten under några sammankomster i år och i fjol. Vi har försökt lära oss så mycket som möjligt om hur dräkten sett ut i gamla tider och hur den förändrats. Nu vill vi, till hjälp för den som tänker skaffa dräkt, kortfattat besvara ovanstående frågor så som vi anser att de kan besvaras.

Sollerödräkten, liksom Mora-, Venjans- och Våmhusdräkterna, är en variant av den bygdedräkt, som växt fram i den gamla storsocknen Mora.

Var och en som vill visa gemenskap med bygden kan bära dräkten. Man är då också något av en representant för sin bygd. Är man inflyttad, kan man naturligtvis ha en annan bygdedräkt utan att därför känna sig som en främling. Alla bygdedräkter är en hyllning till gångna tiders människor, som med stundom mycket knappa medel skapade kläder med skönhet och stil.

Man kan bära dräkten, när man vill ge en sammankomst högtidsprägel eller feststämning.

Hur ser då Sollerö-dräkten ut? Den har under den tid vi kan överblicka ändrats mycket både när det gäller material och utförande. Man har snappat upp modenyheter, lärt nya tekniker och köpt tillbehör allt efter råd och lägenhet. Kyrkan och annan överhet har ibland utfärdat bestämmelser om dräkten. Det är omöjligt att fastställa vad som är ”rätt” och ”ursprungligt”. Dräkten får inte bli en i detalj utarbetad uniform, helt utan personlig prägel. Den är en levande tradition, och vi bör låta den fortsätta att utvecklas och försiktigt anpassas till vårt sätt att leva.

För att den nu brukliga dräkten skall kunna kallas Sollerö-dräkt, måste den dock ha vissa bestämda delar, och vi har nu gjort en förteckning över dessa. Vi har hittills endast hunnit med kvinnodräkten.

Variationer efter personlig smak finns det plats för i halsklädets och yvdelens broderier. Man kan skaffa särskild sommardräkt, och man kan ge dräkten olika karaktärer genom att använda olika magder.

KJOLEN är svart, ”rynkad” eller stickad och försedd med klädesbård nedtill. Sommardräkten har vit plisserad kjol av lin och ull

BODEN (livstycket) är av rött ylletyg med gul bandkantning och gult broderi. Till sommarkjolen har man röd, grön, vit eller gul linnebod i gäsögonmönster.

YVDELEN (blusen) sys av vitt linne eller bomullstyg i tuskaft. De smala linningarna broderas med vitt eller förses med ”krågå-

band" i vitt, blått eller rött. Upptill på ärmen kan man se stopphålsöm, tvärkroksöm eller "soldsöm". I stället för dessa sömmar kan man fälla in en köpt spets av linne.

HALSKLÄDET är av linne och sys i fyra delar med uppstående krage. Det broderas mer eller mindre rikt med stopphålsöm, tvärkroksöm, "soldsöm", myrgång eller andra "dalsömmar" i vitt. Det får större personligt värde, om man också broderar årtal, ägarinnans initialer och ev. bomärke. Halsklädet fästes ihop med spänne av metall.

HUVUDBONADEN är på sommaren vit linnehatt med broderier i vitt, gult eller blått eller en vit, stärkt bomullsduk, mönstrad i färg. Till hatten hör blå-vitt krusband eller vita "skrubband". Man kan också vara barhuvad, då hatten är svår att använda till moderna frisyrier. Vill man binda upp håret på gammaldags sätt, kan man ha röda eller rödgula band. På vintern kan man ha vit yllehatt eller ylleschalett.

SKORNA kan vara hemsydda näverskor med plös eller andra enkla svarta skor.

STRUMPORNA är röda, ev. svarta till sorg, av ylle eller crepe-nylon. De bör inte vara alltför tunna.

YTTERKLÄDER: Till dräkten hör vit eller grön tröja av vadmal. På vintern kan man ha fårskinnspäls, s. k. kasung. Har man inte tröja, kan man ha en vit eller rutig yllesjal.

MAGDEN (förklädet) är den del som ger dräkten olika karaktär för olika tillfällen. Röd magd brukas vid stor högtid och fest, grön vid enklare högtid och vardagligare sammanhang, blå vid allvarlig högtid och svart vid begravning och sorg. Detta bruk av olika färger har att göra med de liturgiska färgerna under kyrkoårets olika tider. Förr fanns bestämda regler för vilken magd som skulle användas vid varje kyrklig helg eller ceremoni. Här följer en kalender för kyrkbruk, som i stort följer de gamla reglerna.

1 advent	.....	röd
2—4 advent	.....	blå
Jul t. o. m. Trettondagen	.....	röd
Söndagarna mellan jul och fastan	.....	grön

Kyndelsmässodagen	.....	röd
Fastlagssöndagen och alla fastans söndagar	....	blå
Marie bebådelsedag	.....	röd
Långfredagen	.....	svart
Alla påsk- och pingstdagarna	.....	röd
Botdagen	.....	blå
De tre övriga böndagarna	.....	röd
Kristi Himmelfärdsdag	.....	röd
Heliga trefaldighets dag	.....	röd
Midsommaren	.....	röd
Alla trefaldighetsdagarna	.....	grön
Mikaelidagen	.....	röd
Kristi förklarings dag	.....	röd
Alla helgons dag	.....	blå
Domsöndagen	.....	blå

Vid dop brukar man ha röd magd, om en flicka döps, och blå, om det är en pojke.

Vid konfirmation har man sedan 20-talet använt grön magd, men med hänsyn till högtidens karaktär anser vi att den blå magden åter bör tas i bruk vid detta tillfälle. Vid den första nattvardsgången har man röd magd.

Vill man variera dräkten med olika magder, kan man följa kyrkreglerna eller själv avgöra vilken stil som passar tillfället.

Den som är intresserad kan äsa mer i följande böcker:

Ella Odstedt: Folkdräkter i övre Dalarna.

Gruddboboken.

Matsson-Djos: Moradräkten.

Vid protokollet

Gudrun Bråmå